

To nikakor ni Čehovska filozofija; to je posiljena, prazna filozofija. V Čehovu v onih trenutkih, ko tako modruje, pač govori le umetniško srce, ki čuti, da življenje ni kar navadna mehanika, pa tudi ne fizika; življenje, „dostojno človeka“, se ne vrši kar tako, kakor ga živé ljudje, ki malo ali nič ne mislijo — ali pa kakor bi ga hoteli uravnati naturalisti v svojih laboratorijih.

Če govori o človeškem dostojanstvu, pač misli, da tako nizko, vsakdanje, skoraj živalsko življenje ni vredno človeka, ga ne more utešiti, ampak zapušča v njem neko praznoto — in plemenitejše sile in želje koprneče vstajajo v duši ... ne pa „usodne moči“!!

Tudi v verzu „Pustinja mrtva in nebesa so nad njo“ je mogoče najti kaj več, kakor zopet samo one usodne višje moči. — Ne bom se dotikal vprašanja o opravičenosti take filozofije. Govoriti hočem le z umetniškega stališča. Zato omenim le toliko, da je to modrovanje tako prozaično — in vendar se mi zdi, da je baš v onih Čehovskih refleksijah, ki so dale povod tej filozofiji, toliko poezije ...

G. Prijatelj navaja o Čehovu Maeterlinckov stavek: „Il faut que tout homme trouve pour lui-même une possibilité particulière de vie supérieure dans l'humble et inévitable réalité quotidienne.“ Iz tega sklepa nauk: „Stavi vsakdanjosti neko veselo, mirno in dejansko občutje nasproti!“ — Ta nauk je tako suho prozaičen (ne vem, kako bi rekel: stoiško ali epikurejsko prozaičen); kaj takega bi smeli reči kvečjemu, ko smo prečitali „zvodenelega“ („Momenti“ str. IX.) Potapenka, nikakor pa ne, če smo se vglobili, začutili in zamislili v Čehova.

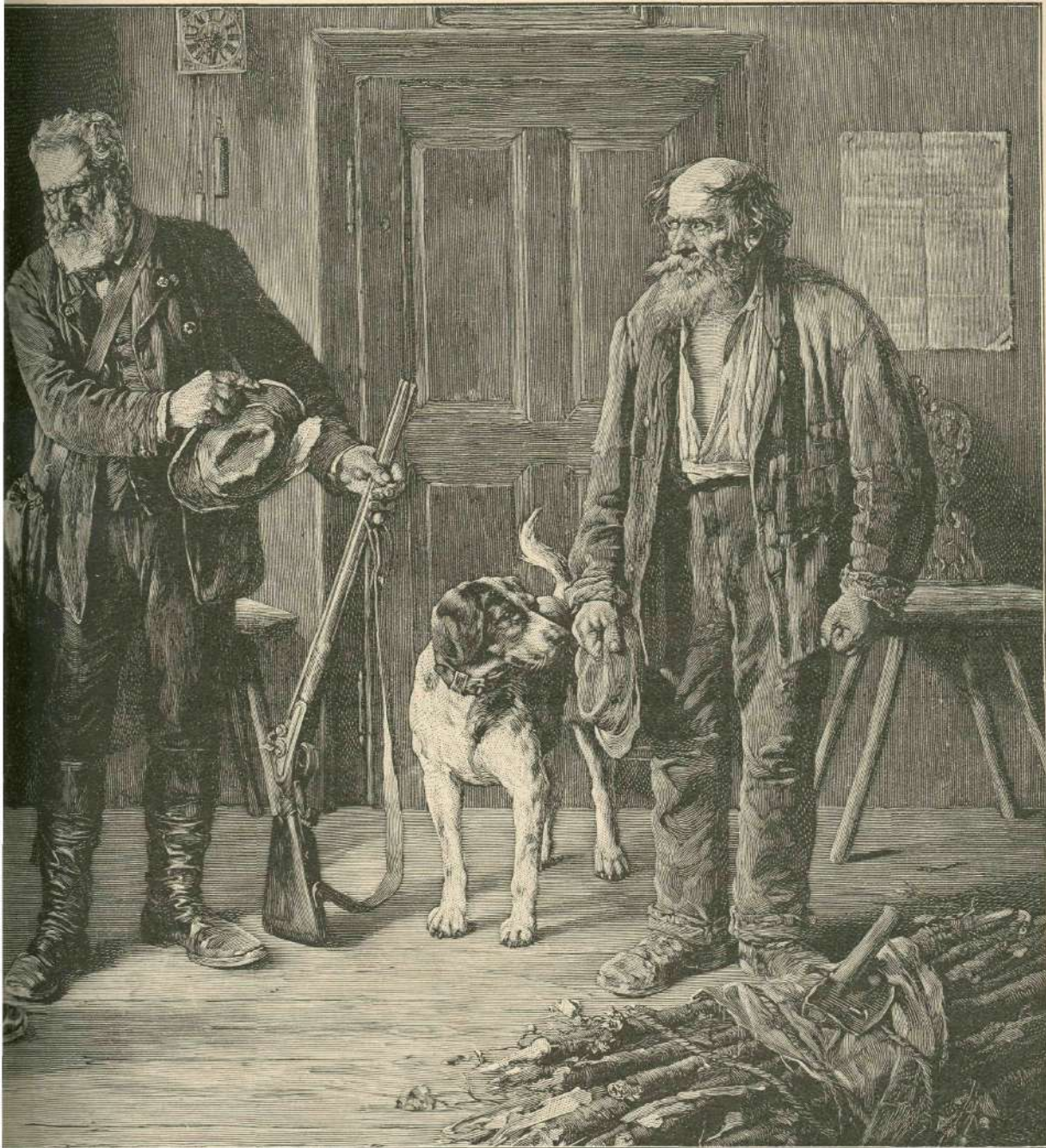
Maeterlinck je hotel s svojim „višjim življenjem“ izraziti ono misel, ki o nji govoré umetniki, ko pravijo, da je umetnost spomin boljše domovine. V tem pomenu nahajamo to misel pri vseh velikih umetnikih. Oni spomin boljše domovine, ki zdajpada vstaja v človeški duši, je tako tesno združen z vso višjo umetnostjo, da ga Hello naravnost imenuje glavni znak moderne (v

najširšem pomenu: od konca starega veka dalje) umetnosti. To je ono, kar je navdih-

nilo Březina, da je zapel svoje najkrasnejše pesmi, ki nam pojejo o „drugih bregovih“ in našo dušo polnijo s sladkim domotožjem in nad njo razpenjajo sinje obnebe harmo-

ničnega miru, ki pa vendar ne izključuje pa pahnila v to suho, prozaično modrovanje, koprnenja višje in višje... ki ni posebno modro.

Gozdni tat.

Da, ona „črta navzgor“ („Momenti“ stran XV. in XIX.), ki se posebno v zadnjih spisih Čehova kaže tako pogosto in tako razločno, bi pač lahko kritika nekoliko vznesla, ne

Kako je to pesniško in kako zanimivo je gledati, ko za naturalističnim obzorjem, ki zastira pogled v daljavo, vstajajo zamišljene sence iz globoke, koprneče umetnikove